

РОЗДІЛ III. МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.1:792.8:793.3(574)

Ю.В. Єфіменко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ХОРЕОГРАФІЧНО-ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В РЕСПУБЛІЦІ КАЗАХСТАН: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті окреслено сучасний стан хореографічно-педагогічної освіти в Республіці Казахстан; висвітлено особливості підготовки майбутніх вчителів хореографії у вищих навчальних закладах Республіки Казахстан; визначено місце казахського народного танцю в загальному змісті освітніх програм із хореографії.

Ключові слова: *пострадянський простір, Республіка Казахстан, хореографічно-педагогічна освіта, казахський народний танець, бакалавр хореографії.*

Постановка проблеми. Пострадянський простір – особлива соціальна й політична реальність, суперечлива цілісність якої зумовлена спільністю попереднього розвитку народів, що її становлять, а також спільністю радянського соціалістичного етапу їхньої історії. Формування хореографічної освіти в Республіці Казахстан, як країни пострадянського простору, становить особливий інтерес для теорії та історії порівняльної педагогіки, де під впливом об'єктивних чинників, умов і технологій передачі майстерності, розвитку цілісного виду мистецтва, у контексті передачі досвіду, досягнуті успіхи світового рівня [9, 12–13].

Педагогіка хореографічної освіти є однією з найбільш специфічних у загальній педагогіці, історії педагогіки та освіти. Специфіка хореографічно-педагогічної освіти полягає в тому, що вона несе в собі автентичність зв'язку мистецтва й навчання, мистецтва й виховання; вирізняється вкрай жорсткими, тривалими та трудомісткими методами формування особистості хореографа, що вимагає також і постійного вдосконалення художньо-виразних засобів впливу на аудиторію. На відміну від більшості інших видів освіти, хореографічно-педагогічна освіта встановлює й винятково високі вимоги до фізичних можливостей студентів.

Розвиток хореографічно-педагогічної освіти в Республіці Казахстан ґрунтується на послідовному розвитку педагогічних традицій хореографічної освіти, накопичуванні автентичних напрацювань, які дали поштовх до зародження хореографічно-педагогічної освіти. Одним з основних напрямів хореографічного мистецтва в хореографічно-педагогічних закладах Республіки Казахстан є підготовка фахівців із національної хореографії [4, 15].

На сучасному етапі розвитку суспільства різко позначилася проблема дбайливого ставлення до традиційних форм національного мистецтва, їх цінностей, ментальних орієнтирів. Казахський танець має найдавніші традиції, унікальний генезис, специфічні особливості формування та відродження. Саме тому сучасна хореографічна освіта в Республіці Казахстан вимагає розробки, вдосконалення та впровадження інноваційних методик у процес навчання й підготовки національних кадрів у галузі хореографічного мистецтва.

Аналіз актуальних досліджень. Проблемам становлення й розвитку теорії вищої педагогічної та професійної освіти в Казахстані, науково-методичного обґрунтування навчання, розвитку творчих здібностей присвячені дослідження: А. Ш. Алімжанова, Є. С. Асилханова, К. К. Досанової, М. Е. Ержанова, К. К. Жампеісової, Л. Т. Каліакбаєвої, Р. К. Касенової, Б. Є. Кожанбаєвої, Г. Ж. Мамикової, А. А. Момбек, А. М. Муханбетжанової, Н. Р. Нарікбаєвої, А. К. Рисбаєвої, Б. С. Утемуратової та ін.

У дослідженнях А. А. Аронова, А. І. Арнольдова, А. Ю. Бутова, А. Д. Жаркова, Л. С. Жаркової, Л. С. Зорілової, А. Г. Казакової, В. С. Садовської, Є. Ю. Стрельцової, Ю. А. Стрельцова, В. М. Чижикова, Т. В. Хрістідіс, М. М. Ярошенко розкриваються проблеми вдосконалення професійної освіти, професійного самовизначення особистості у вищих навчальних закладах, де зміст цього процесу включає широкий спектр загально-педагогічних і спеціальних знань, умінь і навичок, досвід творчої діяльності.

Мета статті – висвітлити особливості підготовки майбутніх учителів хореографії у вищих навчальних закладах Республіки Казахстан, яка досягається вирішенням таких **завдань**: висвітлити сучасний стан хореографічно-педагогічної освіти в Республіці Казахстан; схарактеризувати зміст освітніх програм із фаху 5В040900 – Хореографія; з'ясувати місце казахського народного танцю в загальному змісті навчальних програм у педагогічних закладах.

Виклад основного матеріалу. За роки незалежності Республіки Казахстан були зроблені значні зусилля для модернізації національної системи вищої освіти, підвищення її конкурентоспроможності на міжнародному рівні та підвищення її якості й актуальності. Головним кроком до інтернаціоналізації вищої освіти в Республіці Казахстан стало рішення про реформу вищої освіти за принципами Болонського процесу. Дата 11 березня 2010 р. увійшла в історію казахстанської вищої освіти як День підписання Болонської Декларації за рішенням Комітету Міністрів освіти країн-учасниць Болонського процесу (46 країн). Відповідно до національного плану, існуючі форми й рівні академічних програм були трансформовані у трирівневу систему згідно з Болонською структурою: бакалаврат, магістратура та докторантура PhD [3, 13–14].

Сьогодні хореографічно-педагогічна освіта в Республіці Казахстан здійснюється в обласних центрах на базі шести навчальних закладів: Казахського національного педагогічного університету ім. Абая (м. Алма-Ати), Казахського державного жіночого педагогічного університету (м. Алма-Ати), Казахській національній академії мистецтв ім. Т.К. Жургенова (м. Алма-Ати), Південно-Казахстанського державного університету ім. М. Ауезова (м. Шимкент, Південно-Казахстанська обл.), Кизилординського державного університету ім. Корк Ата (м. Кизилорда), Західно-Казахстанського державного університету ім. Ахамбета Утемісова (м. Уральськ, Західно-Казахстанська обл.). Усі ці навчальні заклади надають кваліфікацію бакалаврату за спеціальністю 5В040900 – Хореографія, випускникам надається академічний ступінь бакалавра хореографії. Кваліфікації визначають відповідно до «Кваліфікаційного довідника посад керівників, спеціалістів та інших службовців», затвердженим наказом Міністерства праці та соціального захисту від 22.11.2002 р. № 273-П [8].

На базі Казахського національного педагогічного університету ім. Абая з 2009 р. здійснює свою діяльність кафедра «Музичної освіти і хореографії», випускникам надається академічний ступінь за спеціальністю 050409 / 5В040900 – «Хореографія» – бакалавр мистецтва. У Казахському державному жіночому педагогічному університеті з 1987 р. діє кафедра «Хореографії», випускнику бакалаврата за спеціальністю 5В040900 – «Хореографія» надається академічний ступінь бакалавра мистецтв. У свою чергу, Казахська національна академія мистецтв ім. Т. К. Жургенова на кафедрі «Педагогіки хореографії» з 1994 р. здійснює підготовку бакалаврів за спеціалізацією: «Педагог хореографії», «Педагог спортивно-бальної хореографії». Кафедра «Хореографії» у Південно-Казахстанському

державному університеті ім. М. Ауезова діє з 1989 р., сьогодні на кафедрі здійснюється навчання за спеціальністю 5В040900 – «Хореографія» за спеціалізацією «Педагогіка хореографії». На базі Кизилординського державного університету ім. Корк Ата діє кафедра «Хореографії», яка була організована в 1994 р. на базі Кизилординського педагогічного інституту імені М. Гоголя. У 1997 р. після реорганізації інституту в КДУ ім. Корк Ата при музично-педагогічному факультеті заснована кафедра «Хореографія», на сьогодні у складі гуманітарно-педагогічного інституту. У Західно-Казахстанському державному університеті ім. Ахамбета Утемісова на факультеті «Культури і мистецтв» здійснює свою діяльність кафедра «Хореографії» за освітніми програмами: «Педагогіка хореографії», «Педагогіка казахського танцю». Аналіз діяльності вищих навчальних закладів дав змогу виявити, що відсутня підготовка магістрів хореографії.

Сферою професійної діяльності випускників закладів, у яких здійснюється хореографічно-педагогічна підготовка, є освіта, культура, культурно-дозвілєва діяльність. Бакалаври хореографії мають право працювати в таких закладах: коледжі мистецтв, будинки творчості, палаци та будинки культури, школи, дитячі організації, студії, клуби. Випускники-хореографи здійснюють хореографічну діяльність у системі неперервної та додаткової освіти Республіки Казахстан, а саме: організують творчі колективи, здійснюють управління творчим колективом, викладають профілюючі дисципліни з хореографії.

Бакалаври за фахом 5В040900 – Хореографія, можуть виконувати такі види професійної діяльності:

- творчу, що включає виконавську роботу, роботу балетмейстера постановника, хореографа-репетитора;
- організаційно-творчу, менеджера хореографічного колективу, організатора шоу-програм, адміністратора, директора творчих колективів;
- освітню (педагогічну) – викладач хореографії в середніх професійних коледжах, позашкільних навчальних закладах, загальноосвітніх школах, школах мистецтв, студіях, будинках творчості та культури, дитячих організаціях, ансамблях і клубах (спортивні, сільські, дворові за інтересами тощо).

Випускники-бакалаври хореографії здійснюють науково-дослідну діяльність у сфері культури, освіти й усіх видів мистецтв; вирішують питання соціально-культурної діяльності; спонукають розвиток культурно-естетичних потреб суспільства; створюють творчі колективи та керують ними; розроб-

ляють нові форми й методи організації роботи з надання культурної діяльності серед різних категорій населення, чим модернізують роботу творчих колективів; організовують і проводять педагогічні експерименти й аналізи, враховуючі вікові та індивідуальні особливості учнів; використовують сучасні інформаційні технології у професійній діяльності [1, 8].

Зміст освітніх програм фаху 5В040900 – Хореографія містить загальноосвітні дисципліни: «Історія Казахстану», «Казахська (російська) мова», «Іноземна мова», «Інформатика», «Екологія», «Філософія», «Педагогіка»; базові (профільюючі) дисципліни: «ТМВ класичного танцю», «Тренаж класичного танцю», «Техніка виконання класичного танцю», «ТМВ народно-сценічного танцю», «Танці народів світу», «ТМВ східного танцю», «ТМВ казахського танцю», «ТМВ стандартних танців (спадщина бальної хореографії)», «ТМВ латиноамериканських танців», «Ансамбль», «ТМВ історико-побутового танцю», «Методика роботи з хореографічним колективом», «Історія музики», «Теорія музики»; додаткові види навчання: «Фізична культура», «Педагогічна практика», «Виробнича практика», «Проміжний державний контроль», «Підсумкова державна атестація», написання й захист дипломної роботи (проекту).

Також студенти мають право обрати додаткові дисципліни за власним бажанням: «Загальне фортепіано», «Історія світового театру», «Історія казахської та зарубіжної хореографії», «Хореографічна спадщина», «Історія костюму», «Акторська майстерність у хореографії», «Музичне оформлення дисциплін хореографії», «ТМВ сучасного бального танцю», «Техніка виконання танцю модерн», «Сучасна хореографія», «Історія образотворчого мистецтва», «Анатомія та фізіологія балетної медицини», «Історія казахської та зарубіжної музики», «Мистецтво балетмейстера», «Композиція бального танцю».

У вищих навчальних закладах Республіки Казахстан особливе місце займає курс «Казахський танець», який є одним з основних, самостійних, профільних предметів базового циклу в хореографічній освіті. Казахському народному танцеві властиві глибина змісту, велика кількість художніх образів, різноманітність танцювальної мови та її ускладнення. Вищі навчальні заклади мають накопичений досвід відомих фахівців казахського народного танцю А. А. Александрова, Ю. П. Ковальова, Ш. Б. Жієнкулової, Д. Т. Абірова, З. М. Райбаєва, Б. Г. Аюханова, О. В. Всеволодскої-Голушкевич, Г. Н. Бейсенової, який є недостатньо узагальненим.

Прилучення до казахського народного танцю починається в дошкільних установах, потім середніх школах, студіях, у центрах народної творчості. Однак, у змісті навчального процесу немає послідовності єдиних

теоретичних передумов, методик навчання. Тому студентам перших курсів, які вступають на кафедри хореографії до Алматинського державного університету ім. Абая, Південно-Казахстанського державного університету ім. М. Ауезова, Кизилординського державного університету ім. Корк Ата, Західно-Казахстанського державного університету ім. Ахамбета Утемісова, до хореографічного відділення Казахського жіночого педагогічного інституту, доводиться починати з вивчення основ, щоб виправити всі недоліки системи підготовки абітурієнтів даного профілю [6, 32–33].

Сучасне покоління педагогів казахського народного танцю оснащено різноманітними теоретичними знаннями. За статистичними даними, 67 % педагогів-хореографів ВНЗ мають тільки практичний досвід. У педагога-початківця часто виникають труднощі під час викладання певної дисципліни. Проблеми навчання, дискусії фахівців часто виникають через відсутність цілісної методики викладання казахського народного танцю. Зміст курсу «Казахський танець», методика його викладання є основною проблемою в галузі етнохореографії. Незважаючи на наявність підручників, наукових праць, методичного матеріалу Ш. Б. Жієнкулової, Д. Т. Абірова, О. В. Всеволодскої-Голушкевич існує дефіцит загальних і авторських методик, універсальних методичних прийомів, що забезпечують зв'язок часів і відображають сучасний погляд. Кожна окрема методика має свій стиль, термінологію, методичні прийоми, принципи тощо. Закладам, які здійснюють хореографічно-педагогічну підготовку, необхідні концептуальні, теоретично обґрунтовані методики викладання казахського народного танцю, що включають усе багатство духовної культури казахського народу, її специфіку, національний колорит [7, 5].

Висновки. Сьогодні в Республіці Казахстан існує суперечність між гострою потребою у фахівцях-хореографах у галузі педагогічної освіти та слабкою орієнтацією підготовки хореографів на відродження справжніх національних культурних традицій. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема відродження справжніх традицій казахського народного танцю в системі професійної освіти у вищих навчальних закладах республіки.

Зміст освітніх програм із фаху 5В040900 – Хореографія, складається із загальноосвітніх дисциплін, базових (профільних) дисциплін, а також додаткових видів навчання. «Казахський народний танець» вивчається як самостійна дисципліна в педагогічних закладах Республіки Казахстан, а також входить до навчальної програми курсу «Народно-сценічний танець» хореографічних відділень усіх вищих навчальних закладів. Навчання казахському народному танцю на високому професійному рівні, стане

можливим за наявності наукового обґрунтування змісту хореографічно-педагогічної підготовки, за умови комплексного підходу, систематизації термінологічного апарату з теорії та методики викладання конкретного курсу.

Перспективи розвитку й удосконалення хореографічно-педагогічної освіти в навчальних закладах Республіки Казахстан передбачають: упровадження інноваційних педагогічних технологій у навчально-творчий процес; вільний вибір їх відповідно до цілей, можливостей і умов взаємопов'язаної діяльності педагога та студента вищого навчального закладу, який здійснює хореографічно-педагогічну підготовку; розробку та впровадження програм, які б здійснювали підготовку магістрів і надавали випускникам академічний ступінь магістра хореографії. А також, як наслідок вступу Республіки Казахстан до Болонського процесу, перспективним є: розширення доступу до європейської освіти; подальше підвищення якості освіти; посилення мобільності студентів і викладацького складу за допомогою прийняття порівнянної системи ступенів вищої освіти; отримання випускниками казахстанських вищих навчальних закладів загальноєвропейського додатку до диплома.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гамарник Г. Н. Национальный аналитический отчет о высшем образовании Республики Казахстан / Г. Н. Гамарник. – Астана, 2006. – 21 с.
2. Государственная программа развития образования в РК до 2010 г. от 11.10.2004 г. № 1459 [Електронний ресурс]. – Алматы : Юрист, 2010. – Режим доступу : http://ru.government.kz/docs/u041459_rus.html.
3. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011 - 2020 гг. от 7 декабря 2010 года № 1118. – Алматы : Юрист, 2010. – 61 с.
4. Дамитов Б. К. Национальный доклад о состоянии и развитии образования в Республике Казахстан / Б. К. Дамитов. – Астана, 2009. – С. 14–16.
5. Закон Республики Казахстан «Об образовании» от 07.06.1999 № 389. – Алматы : Юрист, 1999. – 52 с.
6. Кульбекова А. К. Казахский танец : учебно-методическое пособие / А. К. Кульбекова. – Уральск, 2000. – 87 с.
7. Кульбекова А. К. Формирование профессионального мастерства хореографов в вузах культуры и искусств Казахстана: системный подход :

дисс. ... доктора пед. наук : [спец.] 13.00.05 «Теория, методика и организация социально-культурной деятельности» / Кульбекова Айгуль Кенесовна. – М., 2009. – 25 с.

8. Министерство образования и науки Республики Казахстан [Электронный ресурс]. – Режим доступа :

<http://www.edu.gov.kz>.

9. Петров А. В. Страны постсоветского пространства : учеб.-метод. пособие / А. В. Петров. – Иркутск : Изд-во ИГУ, 2012. – 172 с.

РЕЗЮМЕ

Ефименко Ю. В. Хореографическо-педагогическое образование в Республике Казахстан: современное состояние и перспективы развития.

В статье освещается современное состояние хореографическо-педагогического образования в Республике Казахстан, которое включает в себя сохранение национальных традиций; распространение современной хореографии; разработку, совершенствование и внедрение инновационных методик в процесс обучения и подготовки национальных кадров в области хореографического искусства. Освещаются особенности подготовки будущих учителей хореографии в высших учебных заведениях Республики Казахстан. Определяется место казахского народного танца в общем содержании образовательных программ по хореографии; описывается содержание образовательных программ по специальности 5В040900 – Хореография, которое содержит общеобразовательные дисциплины, базовые дисциплины, профилирующие дисциплины и дополнительные виды обучения, особое внимание уделяется обязательному компоненту, а так же дисциплинам по выбору студента.

Перспективы развития и совершенствования хореографическо-педагогического образования в учебных заведениях Республики Казахстан предусматривают: внедрение инновационных педагогических технологий в учебно-творческий процесс; свободный выбор их в соответствии с целями, возможностями и условиями взаимосвязанной деятельности педагога и студента высшего учебного заведения, осуществляющего хореографическо-педагогическую подготовку; разработку и внедрение программ, которые бы осуществляли подготовку магистров и предоставляли выпускникам академическую степень магистра хореографии. А также, как следствие вступления Республики Казахстан в Болонский процесс, перспективным является: расширение доступа к европейскому образованию; дальнейшее

повышение качества образования; повышение мобильности студентов и преподавательского состава, посредством принятия сопоставимой системы ступеней высшего образования; выдачи выпускникам казахстанских вузов общеевропейского приложения к диплому.

Ключевые слова: *постсоветское пространство, Республика Казахстан, хореографическо-педагогическое образование, казахский народный танец, бакалавр хореографии.*

SUMMARY

Efimenko Yu. *Choreographic and pedagogical education in the Republic of Kazakhstan: current state and development prospects.*

The article highlights the current state of choreographic and pedagogical education in the Republic of Kazakhstan, which includes the preservation of national traditions; dissemination of contemporary choreography; development, improvement and implementation of innovative methods in education and training of national personnel in the sphere of choreography. The particular preparation of future teachers of choreography in higher educational institutions of the Republic of Kazakhstan is highlighted. The place of the Kazakh folk dance in the general content of the educational programs in choreography is given; the content of educational programs in specialty 5V040900 - Choreography, which includes general education, basic disciplines, majors and additional training that focuses on mandatory components, as well as the subjects chosen by the student is described.

The prospects for the development and improvement of choreographic and pedagogical education in educational institutions of the Republic of Kazakhstan include: the introduction of innovative pedagogical technologies in teaching and the creative process; a free choice of them in accordance with the objectives, needs and circumstances related activities of the teacher and students in higher education, performing choreographic and pedagogical training; the development and implementation of the programs that would provide training masters and provides graduates academic master's degree in choreography. And also, as a consequence of accession of the Republic of Kazakhstan in the Bologna process, is promising: an increased access to European education; further improvement of the quality of education; the increase of the mobility of the students and teaching staff, through the adoption of a comparable system of tertiary education; an issuance of the graduates of Kazakh universities European Diploma Supplement.

Key words: *post-Soviet space, the Republic of Kazakhstan, choreographic and pedagogical education, Kazakh folk dance, choreography bachelor.*